

Питання про існування науки в Україні постійно виникає як у засобах масової інформації, так і у професійному середовищі вчених, коли йдеться про стан і перспективи розвитку науково-технічної сфери країни. І відповіді на нього даються дуже різні, часто діаметрально протилежні... Одні кажуть, що в країні не залишилося ні вчених, ні наукових лабораторій, а все, що називають наукою, – це лише імітація бурхливої діяльності, результати якої не витримують порівняння з реальним рівнем світової науки. Інші, навпаки, стверджують, що наукова діяльність в Україні розвивається і вливається у світовий науковий процес, а досягнення вчених України здобувають визнання у всьому світі...

О. Шишкін, доктор хімічних наук, в. о. генерального директора НТК «Інститут монокристалів» НАН України:

«Парадокс полягає в тому, що обидва протилежні твердження про стан української науки є правдою і неправдою одночасно. Якщо зайти в міжнародну базу даних Scopus і переглянути наукові публікації, авторами яких є українські вчені, то знайдеться багато статей у провідних міжнародних журналах, аж до таких найбільш авторитетних у світі, як Nature та Science. Це абсолютно об'єктивний та однозначний показник того, що в Україні є вчені, які проводять наукові дослідження світового рівня. Про це говорить також запрошення вітчизняних науковців до участі у роботі великих міжнародних проектів, наприклад у фізиці високих енергій чи супрамолекулярній хімії. Українських вчених можна бачити у складі редакційних колегій та як постійних рецензентів багатьох міжнародних журналів. А туди “по блату” не беруть. Для цього потрібно мати багато опублікованих наукових праць світового рівня. Тому, якщо дивитися на ситуацію з точки зору кращих досягнень вітчизняних науковців, то можна однозначно сказати, що наука в Україні є і досить успішна у світі.

Але коли побуваєш в інститутах Національної академії наук України, і особливо в університетах, то швидко починаєш розуміти, що красивим та привабливим фасадом з найкращих досягнень українських вчених розташований зовсім непривабливий, захаращений та занедбаний задній двір. Це стосується, перш за все, матеріально-технічного оснащення наукових лабораторій. Скажімо, сучасні хімічні дослідження просто немислимі без застосування спектрометрії ядерного магнітного резонансу. Без даних цього методу жоден міжнародний журнал не прийме до публікацій статтю, та й самому розібратися з будовою нових речовин практично неможливо. В Україні ситуація ж просто жахлива. На Лівобережжі є два такі спектрометри – старенький у Харкові та більш новий у Донецьку. На Правобережній Україні, якщо мені не зраджує пам'ять, ЯМР спектрометрів взагалі немає.

Тільки в Києві ситуація дещо краща, бо працює кілька приладів. Аналогічна ситуація практично з будь-яким науковим обладнанням. Причому йдеться не про унікальні установки, а про стандартне серійне обладнання, яке повинно бути у кожній науковій установі. І це тільки стосовно обладнання. А ще ж є відсутність реактивів та матеріалів, занедбаний стан багатьох будівель, мізерні зарплати вчених, особливо молодих, та багато чого іншого. І все це теж правда, від якої нікуди дітися.

<...> На сьогодні в Україні ще є наука, окремі наукові центри і окремі вчені високого рівня в деяких галузях. Чого коштує їх існування та підтримка, знають тільки самі вчені, керівники цих наукових установ, політики і державні діячі, які їх підтримують. Саме їхні досягнення дають змогу поки ще називати Україну науковою державою. Але кількість таких вчених та наукових центрів уже не дає змоги хоч якось ефективно впливати на стан економіки та суспільства України. Для цього необхідна масова ефективна наука та механізми ефективного взаємозв'язку з реальним сектором економіки країни» *(О. Шишкін: Чи є наука в Україні? // Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України (<http://www.dkni.gov.ua>). – 2013. – 14.06).*